



3

ΛΑΟΙ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΑ ΣΕ ΕΝΑ ΠΛΟΥΡΑΛΙΣΤΙΚΟ ΚΟΣΜΟ (Β')

Σκοπός αυτής της διδακτικής ενότητας είναι:

- Να κάνετε μια ουσιαστική γνωριμία με τα δυο μεγάλα θρησκευ-
ματα της Ασίας, τον Ινδουισμό και το Βουδισμό.

"Αφού, ω Βασιλιά, έτοι μίλησεν ο Χάρι, ο Διδάσκαλός του μεγάλου γιόγκα έδειξε στον Πάρθα την υπέρτατη μορφή του. Είναι η μορφή της απείρου θεότητας που οι όψεις της θρίσκονται παντού και που μέσα της υπάρχουν όλα τα θανμάσια της υπάρξεως, που ατελείωτα πολλαπλασιάζει όλες τις πολυάριθ-
μες και θαυμαστές αποκαλύψεις του είναι Της, μια θεότης, πλατιά σαν τον κόσμο, που βλέπει με μάτια αναρίθμητα, μιλά με αναρίθμητα στόματα, οπλι-
σμένη για τη μάχη με άρματα θεϊκά, απειράριθμα και στημένη, δοξασμένη μέσα στα δικά της θεία στολίδια ομορφιάς, ντυμένη με μίαν ουράνια αχτίδα θεότητας, αγαπητή με τις γιγλάντες Της από θεϊκά λουλούδια, μυρωμένα με θείες ευωδίες... Ολόκληρος ο κόσμος, διηρημένος, σε μυριάδες και όμως ενο-
ποιημένος, είναι ορατός μέσα στο σώμα του θεού των Θεών..."

Μπαγκαβάτ Γκιτά XI,9-14, εκδ. Δωδώνη, Αθήνα 1966, σ. 167.

"Ο κόσμος είναι γεμάτος οδύνη. Η γέννηση είναι πόνος. Τα γερατειά είναι πόνος, η αρρώστια κι ο θάνατος είναι πόνος. Ο άνθρωπος του μίσους πονάει, ο χωρισμός από τους αγαπημένους είναι πόνος, το να πασχίζει κανείς μάταια να ικανοποιήσει τις ανάγκες του είναι πόνος. Πραγματικά η ζωή που δεν εί-

ναι ελευθερωμένη από την επιθυμία και το πάθος, έχει σαν συνέπεια τον πό-
νο. Τούτο αντιπροσωπεύει την αλήθεια της Οδύνης... Όσοι κατανοούν την
Τετραπλή Ευγενή Αλήθεια ονομάζονται "Οι άνθρωποι που απόχτησαν τα
μάταια της Φώτισης."

Η διδασκαλία του Βούδα από το διβλίο Βουδιστικά Κείμενα, εκδ. Imago,
Αθήνα 1984, σ. 75-76

Α. ΤΑ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΑ ΤΗΣ ΑΣΙΑΣ

Ο κόσμος της Ασίας μάς φαίνεται, όταν ακούμε ή διαβάζουμε γι' αυτόν, εξωτικός κι απόμακρος. Ίσως θεωρού-
με τριτοκοσμική την πολιτιστική του υποδομή. Αυτό είναι λάθος. Η Ασία είναι ένας χώρος μέσα από τον οποίο ξεπήδησαν πολιτισμοί που μέχρι σήμε-
ρα τους θαυμάζουμε και μας επηρεά-
ζουν. Η θρησκεία έπαιξε ένα σημαντι-
κό ρόλο στη διαμόρφωση του τρόπου σκέψης και του τρόπου ζωής των Ασιατών. Μέσα από αυτή την αχανή ήπειρο εμφανίστηκαν και διαμορφώθηκαν θρησκευτικά μεγέθη πανάρχαια με μεγάλη αντοχή και πνευματικότητα αξιοσημείωτη.

Στη διαμόρφωση των θρησκευτικών ιδεών των Ασιατών συνέβαλε ιδιαίτερα η φύση, ο χαρακτήρας των κοινωνιών τους και η φιλοσο-
φία τους για τη ζωή.

Η ζωή του ανθρώπου για τον Ασιάτη είναι ένα μέρος από τη ζωή του σύμπαντος, μέσα στο οποίο κινούνται τα πάντα. Ψυχή αυτού του σύμπαντος είναι ένας νους, μια δύναμη απρόσωπη, που λειτουργεί ως κινητήρια δύναμη των πάντων. Η ζωή μου, σκέφτεται ο Ασιάτης, είναι ένα μικρό τμήμα, σχεδόν ασήμαντο, ενός συνόλου. Οφείλω λοι-
πόν να ζήσω εδώ στη γη για ένα διάστημα και να ακολουθήσω το νό-
μο του σύμπαντος, που θέλει να πεθαίνω και να ξαναγυρίσω μέσα σ'
αυτό με μια άλλη ίσως μορφή. Τίποτα λοιπόν κατ' ουσίαν δεν αλλάζει και δεν εξελίσσεται, έτσι όπως το σκέφτεται ένας δυτικός, αλλά κι αν
εξελιχθεί αυτό είναι πολύ σχετικό.

Γύρω από αυτή την κεντρική ιδέα οι πολυπληθείς λαοί της Ασίας

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ

Απρόσωπος νους,
Μπάχμαν, Ντάρμα,
Βάργνα, Κυκλική Ιστορία,
Βέδες, Βούδας,
Ευγενικές Αλήθειες,
Χιναγυάνα, Μαχαγυάνα

διαμόρφωσαν τα θρησκευτικά τους συστήματα, χωρίς να τα απολυτοποιούν και χωρίς να έχουν πρόθεση να πολεμήσουν άλλα θρησκευτικά συστήματα που υπάρχουν έξω από το δικό τους περιβάλλον.

Είναι χαρακτηριστικό ότι σε όλα τα θρησκευμένα της Ασίας δημιουργήθηκαν δύο επίπεδα: ένα σύστημα φιλοσοφικής επεξεργασίας και πρακτικής της θρησκείας και ένα σύστημα εκλαϊκευμένης θρησκευτικότητας, το οποίο λειτουργεί ανάμεσα στο πλήθος των απλών ανθρώπων.

Κυριότερα θρησκευμένα που υπάρχουν μέχρι σήμερα είναι ο Ινδουϊσμός (Ινδία), ο Βουδισμός (σε όλες τις χώρες της Ασίας), ο Κομφουκιανισμός (Κίνα), ο Ταοϊσμός (Κίνα) και ο Σιντοϊσμός (Ιαπωνία).

Β. Η ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΤΗΣ ΑΝΟΧΗΣ: Ο ΙΝΔΟΥΙΣΜΟΣ

Ως «Ινδουϊσμός» χαρακτηρίστηκε το θρησκευτικό φαινόμενο που υπάρχει στην Ινδία από αιώνες. Οι ίδιοι οι Ινδοί το ονομάζουν «**arya Dharma**» δηλ. «ευγενή τάξη» ή «**sanatana Dharma**» δηλ. αιώνια τάξη. Δεν πρόκειται για μια συγκεκριμένη θρησκεία αλλά για ένα σύνολο διδασκαλιών και θρησκευτικών παραδόσεων, οι οποίες συνυπάρχουν χωρίς να συγκρούονται μεταξύ τους. Βασικές διδασκαλίες που είναι αποδεκτές από όλες τις θρησκευτικές παραδόσεις στην Ινδία είναι:

- **Το Ντάρμα**, που είναι ο νόμος της ύπαρξης, ο οποίος εισχωρεί σε όλες τις πτυχές του κόσμου. Επιβάλλει την κοσμική τάξη και κανονίζει την τάξη της κοινωνίας. Ό,τι πρέπει ο Ινδός να πράττει ορίζεται από τον νόμο του Ντάρμα. Έχει ηθική και θρησκευτική σημασία.
- **Το Βάρνα**, που είναι η διδασκαλία για την ύπαρξη από τον νόμο του Ντάρμα μιας συγκεκριμένης κοινωνικής διαστρωμάτωσης που καθορίζει τέσσερις βασικές κοινωνικές τάξεις: των βραχμάνων (ιερέων), των αρχόντων, των καλλιεργητών και των χειρωνακτών. Κανείς δεν μπορεί να αλλάξει κατά τη διάρκεια της ζωής του κοινωνική τάξη, παρά μόνο σε μια επόμενη ζωή.
- **Η διδασκαλία για τους τέσσερις σκοπούς της ζωής** προτρέπει τους πιστούς να θέσουν στη ζωή τους ως στόχους: τη σωστή σεξουαλικότητα (**Kama**), τη σωστή συμπεριφορά και την αποτελεσματικό-

τητα (**Artha**), τον λογικό τρόπο ζωής (**Dharma**) και τη λύτρωση ή απελευθέρωση από τον νόμο των μετενσαρκώσεων (**Moksa**).

- **Η αντίληψη για το χρόνο** που έχουν όσοι πιστεύουν στον Ινδουϊσμό διαιρεί την αιωνιότητα θα λέγαμε σε επί μέρους μεγάλες χρονικές περιόδους. Κάθε χρονική περίοδος διαρκεί ένα διάστημα από εκατομμύρια χρόνια. Μετά, ο κόσμος καταστρέφεται και ξαναδημιουργείται. Έτσι, η αντίληψη για την ιστορία είναι κυκλική.
- **Στόχος ύψιστος στη ζωή του Ινδουϊστή** είναι να ξεφύγει από τον αδυσώπητο νόμο του κάρμα, ο οποίος, ανάλογα με τις πράξεις του, τον επαναφέρει μετά τον θάνατό του στη ζωή και να ενωθεί με Εκείνον τον απρόσωπο αλλά παντοδύναμο νόμο της παγκόσμιας τάξης. Αυτή η ένωση μοιάζει με την ένωση μιας σταγόνας νερού με τον ωκεανό.
- **Τρόποι για να πετύχει το στόχο** αυτό είναι τρεις: η οδός των έργων (**karma marga**), η οδός της γνώσης (**jnana marga**) και η οδός της αγάπης και αφοσίωσης σε μια θεότητα (**bhakti marga**).
- **Όλες οι διδασκαλίες του Ινδουϊσμού αναπτύσσονται στα ιερά βιβλία τα οποία είναι:**
οι **Βέδες**, τα αρχαιότερα ιερά κείμενα του κόσμου, οι **Ουπανισάδες** και μια σειρά από άλλα κείμενα. Ένα από τα σημαντικότερα ιερά βιβλία του Ινδουϊσμού είναι η **Μπαγκαβάτ Γκιτά**, μέσα στην οποία αναπτύσσεται η διδασκαλία για τη **γιόγκα**, ως τεχνική μέθοδο, για να ενωθεί ο άνθρωπος με το **Μπράχμαν**, το οποίο είναι η θεία πραγματικότητα, το θεμέλιο του σύμπαντος.

Γ. ΜΙΑ «ΑΘΕΗ ΘΡΗΣΚΕΙΑ»: Ο ΒΟΥΔΙΣΜΟΣ

Ο Βουδισμός είναι η θρησκεία που ίδρυσε ο Σιντάρτα Γκαουτάμα ένα ιστορικό πρόσωπο που έζησε τον 6ο αιώνα π.Χ. στη δόχεια Ινδία και ονομάστηκε Βούδας που σημαίνει «φωτισμένος». Καταγόταν από τη δεύτερη κάστα των αρχόντων και εγκατέλειψε το παλάτι του παρά τον που ήταν ηγεμόνας ενός μικρού κρατιδίου και περιπλανήθηκε ως μοναχός και ερημίτης στα δάση κοντά σε πολλούς πνευματικούς δασκάλους. Αιτία για τη φυγή του αυτή στάθηκαν τέσσερα «θεάματα», δηλ. περιστατικά που είδε, όταν κάποτε βγήκε από το πα-

λάτι τον πατέρα του που ήταν κλεισμένος. Τα τρία από αυτά, δηλ. ένας άρρωστος, ένας γέρος και μια κηδεία τον προβληματίσαν ως προς το ζήτημα του ανθρώπινου πόνου, ενώ το τέταρτο, δηλ. η θέα ενός ασκητή που φαινόταν γαλήνιος και πέρα από τον πόνο, τον έκανε να αποφασίσει να αποκτήσει την εμπειρία του τελευταίου, ελπίζοντας ότι θα ξεπερνούσε το πρόβλημα του πόνου.

Τελικά διαπίστωσε μέσα από την άσκηση ότι και αυτή δεν μπορούσε να λύσει το πρόβλημά του. Η λύση, σύμφωνα με τις πληροφορίες των ιερών κειμένων του Βουδισμού προέκυψε, όταν μετά από έντονο διαλογισμό «φωτίστηκε», δηλ. μηδένισε την επιθυμία του και απέκτησε τη γνώση για τη λύτρωση. Αποφάσισε να κηρύξει στους συνανθρώπους του την εμπειρία του και απέκτησε πολλούς μαθητές.

Η αρχική διδασκαλία του Βουδισμού βασίζεται στις λεγόμενες «τέσσερις ευγενικές αλήθειες»:

1. Τα πάντα είναι πόνος.
2. Αιτία του πόνου είναι η επιθυμία.
3. Για να πάψει ο πόνος πρέπει να μην υπάρχει επιθυμία.
4. Το μονοπάτι που οδηγεί στην κατάπαυση του πόνου είναι η οκταπλή οδός, η οποία περιλαμβάνει οκτώ στάδια για να φθάσει κανείς μέσω του διαλογισμού στη Νιρβάνα που είναι η δίωση του απόλυτου κενού.

Ο Βουδισμός έχει **τρεις κλάδους** που διαφέρουν μεταξύ τους. Ο αρχικός Βουδισμός διδάσκαται περισσότερο από το λεγόμενο **Χιναγυάνα** (μικρό όχημα) Βουδισμό, ο μεταγενέστερος διδάσκεται από τον **Μαχαγυάνα** (μεγάλο όχημα), ενώ στο Θιβέτ υπάρχει ο **Θιβετιανός Βουδισμός** που είναι ένα κράμα του Βουδισμού και των παλαιών θρησκευτικών δοξασιών που υπήρχαν στην περιοχή αυτή.

Βασικός στόχος ενός βουδιστή δεν είναι η επικοινωνία με κάποιο Θεό. Ο Θεός δεν τον ενδιαφέρει, αλλά στοχεύει κυρίως να απελευθερωθεί από τον πόνο και την οδύνη της ύπαρξης.

Γενικά πρέπει να υπογραμμιστεί ότι ο Βουδισμός δεν αποτελεί μια συγκεκριμένη διδασκαλία, αλλά ένα πλήθος παραδόσεων που διαμορφώθηκαν μέσα στο πέρασμα του χρόνου, έτσι ώστε να παρουσιάζεται σήμερα μια πολυμορφία ως προς τους στόχους, τις κατευθύνσεις και τον τρόπο με τον οποίο προσπαθούν οι οπαδοί του να πετύχουν τη λύτρωση. Άλλοτε εμφανίζεται ως φιλοσοφικό σύστημα, άλ-

λοτε ως σύστημα ψυχολογίας του ανθρώπου και άλλοτε ως μια θρησκεία: με σύμβολα, λατρεία και αντικείμενο λατρείας, όπως π.χ. ο Βούδας.

ΤΙ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΞΕΧΑΣΩ

- Ο άνθρωπος σύμφωνα με τα ασιατικά θρησκευτάματα είναι ένα τμήμα του σύμπαντος, το οποίο διέπει ένας συμπαντικός νόμος, ένας απρόσωπος νους.
- Η ανθρώπινη ψυχή «φιλοξενείται» μέσα στο σώμα, και όταν αυτό πάψει να υπάρχει μετακινείται σε άλλα σώματα.
- Ο Ινδουϊσμός είναι σύστημα πολλών θρησκευτικών διδασκαλιών με μεταφυσικό περιεχόμενο.
- Ο Βουδισμός είναι σύστημα διδασκαλιών που υπόσχονται ένα είδος λύτρωσης με λιγότερο θρησκευτικό χαρακτήρα. Η λύτρωση είναι περισσότερο αποτέλεσμα ψυχολογικών διεργασιών και ατομικού διαλογισμού με εγκόσμιο χαρακτήρα.

ΕΧΟΥΝ ΣΗΜΑΣΙΑ ΑΥΤΑ ΓΙΑ ΤΗ ΖΩΗ ΜΟΥ;

1. Ο τρόπος που σκέφτεται ένας Ασιάτης ως προς τη θρησκευτική πίστη βρίσκει ότι θα ήταν τρόπος, με τον οποίο θα μπορούσες κι εσύ να σκέφτεσαι;
2. Ποια από τις διδασκαλίες του Ινδουϊσμού θα μπορούσες να σχολιάσεις και να κρίνεις;
3. Ένα σύστημα ψυχολογίας, όπως είναι μια πλευρά του Βουδισμού, πιστεύεις ότι θα είχε κάποιο νόημα στην προσωπική σου ζωή; Αιτιολόγησε την απάντησή σου.